

אוצרות קאמאראנא

יו"ל ע"י מכון 'אוצרות קאמאראנא' שע"י מרכז מוסדות קאמאראנא • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • בית שמש

אבני איזר

פנינים על סדר הפרשה
מתוך אוצר ספרי רבותינו

אוצר החיים

אוצרות הפרשה במשנת רביה"ק
מבוארים בשפה שוה לכל נפש

פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה (כמ, יז).

שורש הענין, 'פן יש בכם שורש' מפרה רע 'ראש ולענה' קאי על בעל לשון הרע ומוציא שם רע, שאין לו הנאה של כלום, אלא על ידי שורשו שהוא רע מדבר לשון הרע, עיין בגמרא (מס' ערכין דף טו ע"ב) כל המספר לשון הרע כופר בעיקר, ונגעים באין עליו, ואין לו הנאה של כלום אלא מחמת רוע לב. וזהו 'למען ספות הרוה' כל עבירות שיש בהן תאוה, 'את הצמאה' לשון הרע שאין בו הנאה של כלום.

(היכל הברכה דף קפא ע"א)

ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום וגו' (ל, ב).

הנה ידוע מש"כ הרמב"ם (פ"ב מהל' תשובה ה"ג), שאין די בתשובה הנגמרת תיכף בלב, כי מי יודע וישוב וניחם על הטוב ויעשה תיכף הרע, לזה כתב ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב עוד לזה החטא לעולם, והנה ידוע דיש אם למקרא ויש אם למסורת, ולזה הפירוש גם כאן 'ושבת עד' כלומר בציר"י עד ה', שיעיד עליך אדון כל שלא תשוב עוד, ויהיה ה' משמש לעילא ולתתא, ועי"ז 'ה' אלהיך' כלומר יומתק הדינים מאתך, וה' שהוא רחמים יהיה מאלהיך שהוא דין.

'כאשר אנכי מצוך היום', נראה ע"פ שנתנו חכמינו עצה להשב, שלא יפול לבו עליו, שיהיה בעיניו כאלו היום נולד וישכח כל מה שעשה עד אותו יום, וז"ל הכל בו (סי' סז), ביום ההוא ישליך וכו' כי אם לא יעשה עצמו כמשליך גלוליו, כובד עונות יבהלוהו, על כן ישים עצמו כאלו היום נולד, ולזה מרמז ג"כ הפסוק ככל אשר אנכי מצוך היום, כלומר אם תרצה לשוב, מוכרח אתה בדעתך כאלו אני הייתי היום מצוך מצות ומעשים טובים, ולא מקודם.

(זכרון דברים מאמר התשובה וליום הכסא)

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה וגו' (ל, יא).

כ"י המצוה הזאת, כולל כל תורה ומצות, ר"ל התשובה והתפלה והיחודים והמתקת הדינים ולכרות הקליפות ולייחד האורות להמשיך המוחין, 'לא נפלאה', אינו דבר מופרש ומובדל 'ממך', 'לא בשמים', שתכוין הכוונות בשמים ממעל, להמשיך שפע ולייחד האורות, 'ולא מעבר לים', לילך לעמקי הקליפות להעלות הנשמות והניצוצין, כל זה הוא בך, כשתכרית המדות הדעות והתאוות רעות של נפשך, ותכניע הכל תחת הנשמה, בזה אתה כורת ומשבית הקליפות, ושתזכך אותך שתהיה ראוי להשראת השכינה, להמשיך עליך אור נועם וזיו השכינה, כשתעשה היחוד בך בעצמך, 'בפיך ובלבבך', קרוב אליך הדבר בפיך ובלבבך (ל, יא), אז ממילא נעשה היחוד מלמעלה, והוא שורש שהכל תלוי בו, כלל גדול בתורה ועבודה, לכלול את עצמו ונפשו ורוחו ונשמתו באותיות ובמעשים טובים, ממילא נעשה היחוד למעלה, והכל לשם אל עולם, כל זה מיסודי מרן הריב"ש טוב.

(נתיב מצותיך נתיב התורה שביל א אתה כט)

שמות אלהים נמשך השכחה כידוע עיין שער מוחין דקטנות וסוד זכרון בעת שישב על כורסיי שבוין דנור לאכפייא להון ואז אין שכחה לפני כסא כבודך והבן ואז נפתח צינור הצדיק של גדלות להמתיק ולאכפייא לכל מארי דדינא וזהו ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחושן המשפט על לבו לזכרון לפני ד' תמיד כי שמות בני ישראל אורת היוצאין מסוד גדלות מוחין ונחקקין על לבו ליכפות סוד החושן נחש דיני דקטנות לזיכרון לפני ד' תמיד והבן.

והיינו טעמא דלא מיבעי ליה ליחיד לומר זכור לי זכרה לי אלהי לטובה כי

אם לצדיק גמור כנחמיה כי מי שנפשו לא מטהרה לא מיבעי ליה למימר זכרה לי כי פן יגרם באותו הזכירה חלילה התכללות הנחש כי נפשו עדיין חלאתו עליו וניפגום הזכירה חלילה כי אם לצדיק גמור מותר וז"ל עומק הדברים והיינו טעמא דיום הזכרון שנקרא ר"ה כי בכל השנה מלך אוהב צדקה ומשפט אוהב את ערותא דילן לפדות ולהטיב נקודת ציון במשפט וצדקה וכו' המלך המשפט כי מוכרח לישב על כורסיי שביבין בסוד מלך אלהים על גוים לאכפייא להון שלא יחרב העולם, כי צדק ומשפט מוכן כסאך בעת שנתיהדין ניכפן כל מארי דדינא וצריך ביום זה בהכרח לישב על כסא דין לכופן כי הוא יום דין והבן זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב כי נתעורר אור היסוד חק לישראל מגדלות המוחין משפט לאלהי יעקב לאותן הגורמים סוד עקב ב"פ אלהים ענבים תוקף הדין צריך המלך המשפט לכופן ולמתקן והבן.

שלא יחרב העולם כי צדק ומשפט מוכן כסאך בעת שנתיהדין ניכפן כל מארי דדינא וצריך ביום זה בהכרח לישב על כסא דין לכופן כי הוא יום דין והבן זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב כי נתעורר אור היסוד חק לישראל מגדלות המוחין משפט לאלהי יעקב לאותן הגורמים סוד עקב ב"פ אלהים ענבים תוקף הדין צריך המלך המשפט לכופן ולמתקן והבן.

וסוד השופרות לעורר שופרא דיעקב לכלול הכל בחב"ד כי סוד השופר לאפקא עבדין לחירות ולעלות כל הנשמות הנדחות כי סוד מלכות לתיקון הכלים וזכרונות לתיקון הנצוצין צלם אלהים מבלי לפגום, והבן יסוד השופרות לתיקון אורות לעלות האור מתוך החשך אור התורה בקולות וברקים עליהם נגלת ובקול שופר עליהם הופעת' והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנגדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים'.

בהיכל הברכה (פר' בראשית) מבאר רביה"ק סוד 'מלכיות זכרונות שופרות':

סוד 'מלכיות' הוא 'מלך' על כל העולם כולו בכבודך ויאמר כל אשר נשמה באפו ד' אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה' שיתפשט כבוד ד' לעיני כל ובה נתקן חטא אדה"ר מבחינות ע"ז אשר זה תיקן אברהם אבינו אשר פירסם אלהותו ומלכותו ואדנותו ויכולתו ומסר נפשו על קידוש השם כמה פעמים וסוד מלכיות הוא זכות אברהם שגייר את הגרים ופירסם מלכותו ועל זה בא לנו הכתוב ובני הנכר הנלוים על ד' לשרתו ולאבה את שם ד' להיות לו לעבדים כל שומר שבת מחללו ומחזיקים בברית בזה נתקן חטא אדה"ר כאדם עברו ברית והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים ופירש רש"י אפילו לגרים, וזהו עצם כבוד מלכותו 'ידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ד' אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה' והוא סוד תיקון חטא אדה"ר שעירב כמה נצוצין בתוך

הגו', ולעתיד כשיתעלה מלכותו יתקנו כל הנשמות הנפולות והן סוד הגרים שפירש רש"י נאם אדני ד' מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו כי יש מה שנתערב על ידי חטא אדה"ר ויש מה שהקבץ"ה בעצמו פיזרם וזהו 'עוד אקבץ עליו לנקבציו' והבן וכל זה סוד 'מלכיות' של ראש השנה 'יקרא לכל העמים' בפי כל לתקן עולם במלכות שדי ויקבלו כלם את עול מלכותך עליהם והיתה לד' המלוכה והיה ד' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד אמן כן יהיה ב"ב.

וסוד הפסוק 'אשיבה שפטיך כבראשונה ויעציק כבתחילה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה' נדרש לנו לסוד 'זכרונות' אשר אנו מזכירין ביום הדין להיות נכתבין בספר הזכרונות לחיים כי אחר חטא אדה"ר שגרם ביום הזה התכללות הנחש כו' ומחמת זה גרם דם הנדות ושפיכות דמים כי נסתלק אלף מאדם ונעשה דם ונגרן מפריד אלוף. וסוד זכירה זוכר הברית ספר הזכרון להזכירנו לחיים כי מיסוד דקטנות סוד

השמעת הקול בתפילות הימים הנוראים [ב]

זכרון דברים - 'למיטרד ציבורא' הכוונה שעל ידי שמיעת קול תפילתו תידחה תפילתם

כעין זה מצינו גם בדברי רביה"ק רבי אלכסנדר סענדר מקאמאראנא ז"ע שהחמיר שלא להשמיע קולו בתפילות הימים הנוראים,

אלא שהוא יצא לבאר באופן חדש שהאיסור 'למיטרד ציבורא' אין הכוונה לטירדת המחשבה, אלא שעל ידי שמיעת קול תפילתו - שהיא גורמת שלא ישמעו תפילתו למעלה - תידחה גם תפילתם, וזה לשון קדשו (זכרון דברים, מאמר התשובה וליום הכסא):

"יש לפרש הפסוק (דברים ל, ב) 'ושמעת בקולו', דזה מזהיר אותנו להמנע עצמו מהמנהג הגרוע אשר נשתרבו להרים ולהגביה קול בשעת התפלה בלחש בימים הקדושים, דאיתא בגמרא דברכות פרק מי שמתו (דף כד:): 'השמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה', 'המגביה קולו בתפלתו הרי זה מנביאי שקר', ואמרו שם בגמרא על פסקא המשמיע קולו בתפלתו, 'אמר רב הונא, לא שנו אלא שיכול לכוון את לבו בלחש, אבל אין יכול לכוון את לבו בלחש מותר, והני מילי ביחיד, אבל בציבור אתי למטרד ציבורא'. והבינו קצת הפוסקים, דמדאמר טעם דבציבור אסור מטעם טרדת הציבור, דבראש השנה ויום הכיפורים שהכל מתפללים מתוך הסיידור לא יטריד את הציבור, כאשר הביא הב"י (סי' קא) בטור או"ח, וסמך על זה ופסק בשו"ע (סי' קא) יש אומרים שבראש השנה ויום הכיפורים מותר להשמיע קולו בתפלתו אפילו בציבור, ובאמת הב"י לא התיר אלא השמעת קול אבל לא הגבהה, ורמ"א כתב כן בביאור להזהיר שלא יגביה קולם בתפלתם, ובאמת הדבר מוכרח מגמרא ומדברי הרמב"ם (הל' תפילה פ"ה ה"ט) שלא חילק רב הונא בין יכול לכוון לאינו יכול אלא בהשמעות קול, אבל לא בהגבהה, אפילו שאינו יכול לכוון בתפלתו אפילו על ידי השמעות קול, עכ"ל אסור להגביה קולו".

"אבל באמת אם היה טעם הגמרא כמו שהבינו הפוסקים, היינו מוכרחים לומר דהגמרא דילן חולק עם הוזהר פרשת ויקהל וכו', אבל באמת לדעתי דברי הגמרא וזהו אחד, שביחיד מותר, והיינו הואיל ואין שום אדם שומע קולו, אבל בציבור אסור, הואיל ואשתמע לאודנין דבר נש לית מאן דציית צלואת אחר כך על כן אסור, ומה שאמרו 'דילמא אתי למטרד ציבוריה', הוא על דרך אמרם (שבת קמט:): 'כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה', ואין הפירוש שח"י יודחה לגמרי, אלא מדה כנגד מדה, כאשר גרם עונש לחבירו כן יעשה לו, כמאמרם עתיד קב"ה לדון העץ שנתקל בו אדם, והכי נמי השומע קולו של חבירו בתפלתו מחויב לסתום אודניה, שלא יודחה ח"ו תפלת חבירו על ידו, ויענש גם הוא שלא יקובל תפלתו גם כן מדה כנגד מדה, ולזה המרים קולו בתפלתו והציבור שומעים, ועל ידם נגרם ח"ו שלא יקובל תפלת זה המרים, גם תפלתם אפילו שמתפללים בלחש נדחה, כיון שחבירים נענש על ידם, ולזה דייק רב הונא 'אבל בציבור אסור', אפילו אם רוצה להפקיר תפלתו שלא יקובל, אבל חיישנן 'דילמא אתי למטרד ציבורא', כלומר שיטרידו וידחו מלמעלה גם תפלת הציבור על ידו, ולזה הוא איסור גמור, ולזה שינה בלשון הגמרא שלנו ואמרו 'דילמא אתי למטרד ציבורא', ולא אמר כמו שאמרו בירושלמי להטעות הציבור, אלא ודאי הפירוש כדברינו, **ואם כן איסור גמור גם בראש השנה ויום הכיפורים להשמיע קולם בתפלתם**, והו"ו 'ושמעתם' כלומר שאתה לבדך תשמע 'בקולו' של מקום בשעת התפלה הידוע על פי תיקונם ששכינה מדברת מתוך גרונו של המתפלל בכוונה" עכ"ל.

שולחן הטהור - בתפילת שמו"ע אסור להשמיע קולו
אמנם רביה"ק ההיכל הברכה ז"ע הלך בזה בדרכו של דורו רביה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב ז"ע, והוסיף לבאר שיש בזה שלשה חילוקי דינים:

(א) המדרגה הגדולה - הוזהר להגיע להתפשטות הגשמיות שאזינו אינן שומעות כלל מה שיוצא מפיו [ואפילו בפסוקי דזמרה אינו שומע כלל מה שהוא אומר].

(ב) חוב על כל אדם - לשמוע בשמיעת האזנים [היא שמיעת הלב] מה שיוצא מפיו ולא ישוטט דעתו בהבלי העולם [שזהו החוב גם בתפילת שמו"ע].

(ג) ילפון בני ביתיה - הרוצה לעורר עצמו הוא ללמד הנוסח לבני ביתו יכול להשמיע קולו בפסוקי דזמרה וברכות ק"ש דייקא.

וזה לשון קדשו (שולחן הטהור סי' קא ס"ד) "התפלה כשהוא באמת בדבקות גדול כרבי חנינא בן דוסא, שנפשט מן המורגש לגמרי אל המושכל, אזי הוא עצמו אינו שומע ואינו יודע מה קאמר. אבל מי שאינו במדרגה הזאת, הוא עצמו אי אפשר שלא ישמע אמירתו, אבל יזהר שלא ישמע לאחרים חלילה, ואסור להגביה קולו בשמונה עשרה, אבל כשמתפלל בביתו איזה בקשות ותחנונים ותפלות, יכול להשמיע קולו, דילפון בני ביתו דרך בקשות ותפלות, אבל שמונה עשרה אסור לו שישמעו אחרים, ותפלתו נדחית, ויהיה מאד בכל יכלתו. ואסור לו לאחר להטות את אזנו לשמוע זעק ולחש של חברו ועבירה בידו" עכ"ל.

וביאר בור וזה (סק"ד) "לשון הוזהר 'מאן דצלי וקם קמי מאריה, אצטריך ליה דלא למשמע קלא בצלואת' [פירוש, זה מדרגה גדולה שהוא עצמו אינו שומע], ומאן דאשתמע קליה בצלואת צלותיה לא אשתמע, ובגין כך לא אצטריך ליה לבר נש למשמע קליה בצלואת, אלא לצלואת בלחש וכו', ואתה דע, שזה אי אפשר שאדם יבטא בשפתיו והוא עצמו לא ישמע מה שהוא אומר זה אי אפשר אלא אם כן יוצא מן המורגש למושכל, שאז אינו שומע, או שמחשבתו משוטטת בהבלי עולם הזה, זה נקרא אינו משמע לאזניו, ועל מדרגות גדולות אי אפשר להזהיר, אלא עיקר אזהרה שלא ישמע לאחרים, ועושה גסם גדול כשאחרים שומעין תפלתו, אבל הוא עצמו שלא ישמע זה מדרגה קרובה לנבואה כחנה" עכ"ל.

ובספרו זוהר חי (ויקהל רב). הביא רבינו את דברי הוזהר "אי ההיא צלואת אשתמע לאודנין דבר נש, לית מאן דציית לה לעילא, ולא צייתין לה אחרנין, בר מאן דשמע בקדמיתא, בגין כך בעי לאסתמרא דלא ישמעון לההיא צלואת בני נשא. ותו, דמלה דצלואת אתאחדא בעלמא עלאה, ומלה דעלמא עלאה לא אצטריך למשמע".

וכתב לבאר בזה"ל "אי ההוא צלואת אשתמע לאודנין דבר נש. אבל אם אין שם בבית יכול להגביה מעט קולו, אבל לטעם 'דצלואת בעלמא ושם קלא דלא אשתמע', ראוי להתפלל תמיד מקירות לבו בלחש, והשם יתברך יעורנו לזה" עכ"ל, וכאמור, הכוונה 'להתפלל תמיד' ואפילו ביחידות ובפסוקי דזמרה, שזוהי המדרגה הגדולה של התפשטות הגשמיות.

השמעת הקול בימים הנוראים

ומפני זה החמיר רבינו לענין השמעת הקול בתפילות הימים הנוראים, וכתב בזה"ל (שולחן הטהור סי' קד ס"ה) "גם בראש השנה ויום הכפורים אסור להשמיע תפלתו כלל. ואם בא להשמיענו (להתעורר עצמו מאימת יום הדין. כדרך המוני עם שידעתן מועט בכונת התפלה, על כל פנים לא ישמע אלא בתוספת שהוסיפו בראש השנה ויום הכפורים, אבל לא בעיקר הברכות חלילה, יהיה והיה" עכ"ל.

מהרצ"ה מזידיטשוב - 'להשמיע לאזניו' הכוונה להבין הדברים בפירושן ולא יחשב בדברים אחרים

אמנם דעת רבוה"ק שרי בית הזהר לבית זידיטשוב מקאמאראנא שיש להחמיר כדעת הזהר, ולהימנע מכל וכל מהשמעת הקול לאזני אחרים בתפילת שמו"ע.

ולענין השמעת הקול לאזני המתפלל, יצא רביה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב ז"ע לבאר הדברים באופן חדש, שאין הכוונה כלל לשמוע באזנו את ההבל היוצא מפיו, אלא הכוונה לשמיעת אזני הלב, שליבו ומוחו יהיו נתונים לשמוע ולדעת את היוצא מפיו, שכן מבלעדי כן הרי ליבו בל עימו, ואינו יודע מה שהוא אומר כלל.

וזה לשון קדשו (עטרת צבי על הזהר ויקהל רב). "דלא אשתמע ההיא צלואת לאחרא. נ"ב אבל לאזני צריך להשמיע, וכן מפסוק חנה 'יקולה לא ישמע', ולא כתיב 'ילקולה לא תשמע' ועיין לקמן ודו"ק".

וממשיך אחר כך בזה"ל "עיקר להשמיע לאזנו עפי' דברי הזהר שם באדרא זוטא (דף רצד). ובכל מקום בזהר שאמר דלית קלא בלא דבור ולית דבור בלא קלא, נראה לי השפל דצריך להשמיע לאזנו מה שמוציא מפיו, **דהיינו שצריך להבין הדברים בפירושן ולא יחשב בדברים אחרים דאם כן לא שמעו אזניו מה שמוציא מפיו**, ועיקר הבחנת הדבור תלוי באזנים כאמור 'אזן מלין תבחין' (איוב יב, יא), **וכשאנינו מטה אזנו למה שמוציא בשפתיו** - אפילו יקרא בקול רם - מאחר שלא הטה אזנו לדבור שהוציא מפיו ומחשב בדברים אחרים אינו שומע מה שאומר, **דבר זה נקרא 'לא השמיע לאזנו', שהרי באמת לא שמעו אזניו לבחון מה שהוציא מפיו, כי לא כיון לבו ומחשבתו ולא הטה אזניו אל הדבור**".

"ואין זה בכלל מה שאמרו אם מצות צריכות כוונה דהתם היינו כוונה לצאת אבל בפירוש המלות שם לא מיירי (ועיין במגילה דף י"ח ובבב"א י"ח סימן תר"ץ) אבל **בודאי אם מחתך האותיות הדבור בה' מוצאות הפה וגומרן ומוציאן בשפתיו ומכוין לכל אות דדבור ומשים אזנו ולבו אל הדבור, אז בודאי אזניו שומעים**, יהיה איך שיהיה, בלחש אזניו תשמענה דבר, וזאת אומר אם אינו נשמע כלל לאזניו בודאי אינו מניע ה' מוצאות הפה בשלימות וכו'".

"ובזה נבין דברי התוספתא שמביא הטור שבתפלה אין צריך להשמיע לאזנו, **אחר שבתפלה צריך התפשטות הגשמיות עד שהוא בטל במציאות, בודאי כל החושים וכל מוצאות הפה בטלים, ואז בודאי אזניו הגשמיים לא ישמעו**, ובוזה מיירי התוספתא, וראיה מחנה מדברת על לבה 'רק שפתיה נעות', כי בטלה במציאות ולא נשאר בה כי אם תנועה דקה כאשר בדרך הנביאים וכו', והנה הגם אשר משייטא דלישנא דפוסקים לא משמע כפירושי זה עיין בס' צ"ח בטור, אבל אחר הבנת דברי הזהר דלית דבור בלא קלא כתבת זה וכו'" ע"כ תמצית לשון רביה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב ז"ע.

הסכמת ה'שואל ומשיב' - להצדיק את הצדיק דמעיקרא רבינו הבית יוסף ז"ל

אולם הגאון רבי יוסף שאול נאטאנזאהן זצ"ל בעל שואל ומשיב בהסכמתו לספ"ק עטרת צבי, דן בדברי רבינו, ודוחה אותם, היות ומשמעות כל הפוסקים אינו עולה בקנה אחד ומסקנתו:

"הדבר ברור דהשמעת אזנים שאמרו בש"ס ופוסקים היא סתם השמעה, ובוזה אתי שפיר דברי הש"ס והפוסקים, וזה ברור כשמש, ולדבר הזה יסלח על שהרבתי להשיג עליו, כי לשם שמים נתכוונתי, להצדיק את הצדיק דמעיקרא רבינו הבית יוסף ז"ל והדרכי משה ומנהג שלנו, ולאורם אנחנו הולכים בכל מקום" עכ"ל.

אות א

הרביקות והאמונה נותנת חיות לאדם

א. אתם נצבים וגו' פן יש בכם וגו' פורה ראש ולענה. דע שזה ברור, בכל עת שיעבור על מחשבת אדם ענין מר ורע בסתירות אמונה, באותו רגע דנין אותו דיני נפשות, או לו או לאחד מבניו משום שנפרד ממקור החיות האלוקית.

ענין זה נזכר בספר כתונת פסים (פר' בהר כ"ז ע"ב) וז"ל: ידע אדם בנפשו כאשר עלה בלבו מחשבה רעה זו שהוא כפירה וודאי הוא בסכנת מות כמו ששמעתי זה ממורי וכתבתי במקום אחר. עכ"ל.

ולכן יתחזק עצמו מאוד לבטל מחשבות רעות אלו, ויקשור נפשו שוב בחיי החיים ית', באמונת אלהי עולם באמונה פשוטה, להאמין ולידע דלית אתר פנוי מיניה, וכמו שהורנו מרן אלוקי הבעל שם טוב וכל הצדיקים שהקב"ה נמצא בתוכיות העולמות ממש, והוא המחיה את הכל ומהוה את הכל ומשגיח על הכל ודן את הכל, על כל תנועה ותנועה ועל כל דיבור ודיבור, ויעשה כל שעה תשובה בשמחה וכלב טוב לעבוד את בוראו.

ובכל בוקר ימסור מודעה שאם חס ושלום יסיתנו השטן ויעלה על לבו איזה מחשבה נגד רצון הבורא, יהיה בטל ומבוטל, כי הוא הבל וריק אין בו ממש, במחשבות ושטות העוברין מצד היצר, על חסרי הדעת, ויבטל אותם בכל לבו באמת: (אוצר החיים סוף פרשת שלח דף ק"ו ע"א)

אות ב

העלאת הגשמייות

ב. והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך וגו'. שמעתי ממורי בענין משל שהיה למלך שלושה אוהבים, ודיברו עליהם שאינם אוהבים, ורצה המלך לנסות אותם, וצוה להם שיזונו ויפרנסו כל אחד כלב מחצר המלך, אחד היה חכם ועשה עטרה למלך מהוצאה שהיה ראוי להוציא על פרנסת הכלב, שני פירנס וזן בדוחק את הכלב שלא ימות, שלישי השגיח לזונו בריווח, ועבור זה גירה המלך את הכלב בו, מה שאין כן לזה שעשה עטרה שנתברר שהוא אוהב את המלך וכו', ודברי פי חכם חן: (בן פורת יוסף בסופו דף קכ"ז ע"ד)

ענין משל זה נתבאר היטב בהיכל הברכה (פרשת בחוקות דף רפ"ז ע"ד) וזה לשונו: אמר מרן רוח אפינו חיות נפשינו האיש אלוקי ר' ישראל בן אליעזר, משל למלך שהיו לו שלושה אוהבים וקטרגו עליהם שאינם אוהבים באמת להמלך, וצוה עליהם שיפרנס כל אחד כלב שלו מאוצר המלך, אחד היה חכם ומשכיל, ואמר מה לי לפרנס כלב ולבזבז אוצר המלך על פרנסת הכלב שלי, מוטב שאעשה עטרה להמלך מהוצאה שהיה ראוי להוציא לפרנסת כלב, מאותן דברים בעצמם אעשה עטרה למלך, אוהב שני פרנס וזן בדוחק את הכלב שלא

ימות, השלישי בזבז אוצרו של המלך לזון את הכלב בהרחבה, ועל זה גירה המלך את הכלב בו.

והנמשל מובן, כי יש צדיקים ויש בינונים ויש רשעים, ויש למעלה קטרוג עליהם, ונתברר על ידי שצוה המלך לפרנס כלב היינו היצר הרע וגוף עכור, מאוצר המלך, כי לה' הארץ ומלואה, והחכם המשכיל והצדיק, עושה עם כל הדברים של עולם הזה יחודים קדושים ועטרות למלך, עד שמרוב אור ושמחה וחיות ודביקות, נתבטל ממנו לגמרי הנאות וכיסופין של עולם הזה, ואין לו שום הנאה, כמו שאמר רבינו הקדוש לא נהייתי מעולם הזה אפילו באצבע קטנה (כתובות ק"ד א), והרי שולחנו בכל יום היה שולחן מלכים ממש ככל מלכי וחורי הארץ, וגם בזיווג [נראה שרמז בזה למה דאיתא בספר ליקוטי אמרים דף ז' ע"א וזה לשונו, והברית נקרא אצבע קטן מלשון לא כל האצבעות שוות (פסחים ק"ב ב), וזהו אפילו באצבע קטנה רצה לומר אפילו בשעת זיווג עד כאן לשונו] איך אפשר דהא בלי הנאה וכיסוף אינו מוליד, אלא מהענין שהיה נפשו מלאה אור אלהי מדביקות ונועם זיו השכינה וחיות התורה והמצוות מרוב כל, ובעת אכילתו ושתייתו וזיווגו היה הכל ביחודים קדושים, ובאור הארת זיו השכינה אשר אין תענוג בעולם כזה, ולערך זה הנועם, כל תענוגי גשמיות היה בטלים ומבוטלים, ולא נעשה מהם רושם, עד שמרוב אור הקדושה לא נתפרנס הכלב מזה, והוא חוזר ונעשה מלאך קדוש, משד יהודי נעשה מלאך סא"ל יאהדונה", ויש שאינו במדריגה הזאת ומתענה ומענה עצמו בסיגופים, ואוכל מעט להחיות נפשו, שלא יבזבז אוצר המלך על פרנסת כלב אחד, גם זה טוב, וזה השלישי שהולך אחר שרירות לבו הרע לפרנס הכלב בריווח, עליו גירה המלך את היצר הרע בנפשו, והוא עובר כל עבירות עד שיעשה תשובה וירצה עונו, עד כאן לשונו.

נמצא כי הכוונה בדברי הבעש"ט היא על היצר הרע שהוא דומה לכלב, ואסור להרוג את היצר לחלוטין כי הוא נצרך לעבודת הבורא, ושולחין אליו מן השמים חיות של אהבה ויראה, ויש אחד שנותן ליצה"ר רק כדי צרכו ושאר החיות נוטל לעבודת הש"ת לעשות כתר ועטרה מהגשמיות, והוא המעולה מכולם, שלוקח המחשבות זרות ומעלה אותן לשרשן, וכן לגבי כל העלאת הגשמיות והעלאת המידות. ויש אחד שפורש מכל ענייני העוה"ז אך אינו מעלה הגשמיות לקדושה. ויש אחד שמפרנס היצה"ר בריווח, וזהו ענשו, כי היצר הרע הוא מלאך המוות.

אות ג

הברכה והקללה נתונות להחלטת האדם

ג. והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה וגו'. פירש הבעל שם טוב על פסוק 'כי יבואו עליך הברכה והקללה', כי כל דבר בעולם יכול להיות

גם ברכה וגם קללה, והאדם צריך להחליט האם לוקח הדבר לצד הברכה או לצד הקללה, על דרך משל מידת גאווה והתנשאות, לאדם פשוט נחשב לברכה ושכר, אך לאיש משכיל לצער יחשב מחמת בושה וכו': (דרש טוב דף מ"ג ע"ג בשם אהבת שלום) וכן ענה הבעש"ט כאשר שאלו אותו איך שייד בימינו מצות פרה אדומה, והשיב שזהו ענין הגאווה וההתנשאות, שמטהרת טמאים ומטמאת טהורים, כי על ידי התנשאות אפשר לגרום לעשיר לנדב צדקה וכיוצא"ב או לעשות שאר מעשים טובים, ונמצא שהגאווה מטהרת את הרחוקים הנקראים טמאים, אבל אנשים כשרים וטהורים, מתרחקים ונטמאים על ידי הגאווה.

אות ד

להעלות הגשמייות לשרשם

ד. ושבת עד ה' אלהיך וגו'. שמעתי מאדוני אבי זקני זללה"ה, כמו אדם שמביא הנר למקום החושך, שאין צריך ללחום עם החושך ולגרש אותו, אלא מספיק מעט האור בכדי שהחושך הולך לגמרי ואינו ניכר כלל, כך כשחוזר בתשובה אף שהיה בתחילה מקום חושך, כשמאיר אור התורה אז החושך הולך לגמרי: (דגל מחנה אפרים בליקוטים לפרשת נצבים) וזהו יסוד גדול, שאין צריך ריבוי האור כדי לגרש החושך, וסגי מעט מן האור כדי לדחות הרבה חושך.

ולכן גם באם שקוע במחשכים, לא ילחום עם החושך, כי לעולם לא יוכל לגמור עם רשימת עוונותיו, אלא יאיר עצמו עם הרבה אור, ובכך יסתלק החושך מעצמו, וכפתגם בעל התניא 'את החושך לא מגרשים במקלות'.

ומסופר על המגיד ממעזריטש שהגיע אליו בעל עבירה גדול שעבר על התורה כולה, וביקש תיקוני תשובה. ויאמר לו המגיד שירשום כל חטאיו על הכתב ויביאנו אליו.

וכאשר הביא את עוונותיו, קרא המגיד כל חטא ולעג מזה וביטל אותו לגמרי, וקרע הנייר ושילחו לביתו לשלום.

כי מרוב שאנו נאחזים בחטא, אנו נותנים תוקף ומציאות אל החטא, ובאמת החטא אינו תופס מקום כלל כי הוא נפרד מהמציאות האמיתית שהיא המציאות האלוקית, והוא רק טעות ושטות ודמיון ואינו מציאות אמיתית, ועל ידי כח התשובה שהאדם מתחרט מעיקרא מעומק נפשו אזי נמחק הכל כאילו לא היה, כי חוזר ומתדבק בחיי החיים ית"ש.

וזהו יסוד הבעש"ט, שכאשר מאירים את האדם אין צריך להתעסק עם החושך של החטאים ולפשפש בהם תמיד, אלא מתעלים למקום האור, והחושך מסתלק ומתבטל מאליו.

הרה"ק רבי שלום מבעלזא - ה"שר שלום" זי"ע מתוך אוצר ספרי רביה"ק מקאמארנא זי"ע

כדי להעלות ארוכה למחלת השיתוק כמובא למעלה בארוכה, אך כמסופר הפסיק הרה"ק מבעלזא באמצע עבודת קדשו, ולכן נשאר לו על ידו רושם מהנ"ל שאף כאב לו כל ימי חייו.

אולם עכ"ז כתב רוב ספריו במו ידי, רק לפעמים מועטים כתב הגבאי מפיו, אחר הסתלקות אביו הקדוש לחיי העולמים.

יצוין כי למרות הכאב היה רביה"ק הדמשק אליעזר כותב תחילה את דברי קדשו במהירות בלתי ישוער, אף אם לא הי' כל כך על פי חוקי הלשון והדקדוק, אח"כ היה חוזר על כתביו להגיה את הטעויות שנפלו בעת כתיבתו, וגם ציין מראה מקומות בספרים, ושוב חזר עליהם פעם שלישית כדי להגיה הלשונות לפי חוקי הלשון, וגם למלאות ולציין המראה מקומות בש"ס זוהר ותיקונים ועץ חיים ופע"ח ושאר כתבי האר"י, שהניח תחילה מקום חלק מקום חלק מוקף בחצאי עיגול, לפעמים מחק והוסיף בשולי הגליון ליתר ביאור, או העביר את הקולמוס על איזה ענין או עובדא ע"מ למחקו.

קשרי ידידות

לבד מזאת היה רביה"ק הדמשק אליעזר זי"ע בקשרי ידידות עם הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע, בנו של הרה"ק השר שלום זי"ע, אשר כמסופר לעיל היה רבנו בהיכל קדשו בילדותו.

כמה פעמים נפגשו זה עם זה ונדברו בשיחות קודש בידידות וחבה. ביום הסתלקותו של רבינו לשמי מרום גילה את אזני הסובבים אותו שבכל ארבעת הפעמים שכבר היה בזה העולם, היה תמיד יחד עם הרה"ק מבעלזא, ובזמן שביית המקדש היה קיים, היה הוא רבינו ממלכי יהודה והרה"ק מבעלזא היה ממלכי ישראל, וכנזכר בספר 'שפע ברכה והצלחה' (סי' כ"ט).

באחת מן הפעמים שנועדו יחד רביה"ק הדמשק אליעזר זי"ע עם הרה"ק מבעלזא, סיפר לו רבינו, שפעם אחת שמע אביו רביה"ק מהרי"א זי"ע כי מתעתד הוא לעבור על אם הדרך סמוך לקאמארנא, ולצורך כך נסע מחוץ לעיר כדי להמתין לו. אך למעשה סטה הרה"ק מבעלזא מדרכו ולא נפגשו, והיתה לרביה"ק מהרי"א עגמת נפש מזה. אמר לו הרה"ק שאכן זוכר שנסע שם, ואילו היה יודע שרביה"ק מקאמארנא ממתינ' עליו בוודאי שהיה נוסע בדרך הזו.

כאשר שהה רביה"ק הדמשק אליעזר זי"ע במעינות המרפא, הבחין מרחוק בהרה"ק מבעלזא הולך לקראתו ואתו עמו בניו הרה"ק ר' שמואל מסקאהל והרה"ק רבי יששכר דוב זי"ע. כאשר הגיעו סמוך אליהם, אמרו המלווים לרבינו שהרב מבעלזא הולך לקראתם עם שני בניו. נענה רבינו בזה"ל 'אבער רבי איז ער', בהראותו באצבעו על הרה"ק רבי יששכר דוב (היינו שהוא עתיד לכהן תחת אביו), וכנזכר כל זה בספר שלשלת הקודש.

השר שלום מבעלזא זי"ע שהיה ידוע בדרכו המיוחדת לרפא חולים על ידי מישוש מקום המכה בידיו הק'. הרה"ק מבעלזא זי"ע התחיל בעבודת קדשו למשש את ידו של הילד, ואילו רביה"ק מהרי"א זי"ע נעמד והסתכל היטב כמי שרוצה ללמוד את הדבר.

הבחין בכך הצדיק מבעלזא ושמש יד הילד מתוך ידו ואמר לו: תבוא לכאן בלעדי אבך.

נענה רביה"ק מהרי"א זי"ע אל הרה"ק מבעלזא שמובא בשם הבעל שם טוב שעל ידי שמות הקודש אפשר לרפאות חולים, השיב הרה"ק מבעלזא זי"ע ואמר: 'חס ושלום, מצאנו ב"ה דרך בלי שמות', והילד חזר לביתו בריא ושוב לא היה בבעלזא.

ברבות הימים כאשר כבר היה רבינו מנהיג לעדת חסידים ופועל ישועות שרבים שיחרו לפתחו, אמר כמה פעמים: 'הנני מצטער שלא הייתי עוד פעם בבעלזא, שאלו הייתי שם עוד, הייתי בריא כל ימי בכל האברים'.

כל זה נעתק מדברי החסיד המופלג רבי ישראל פראנקפורטער ז"ל הי"ד, בספר שפע ברכה והצלחה (סי' א') שנדפס בשלשלת קאמארנא.

כוונת הרחת הטאבאק

נוסח אחר מובא בספר **עבודת עבודה** (מוצ"ש כי תבוא):

רביה"ק מהרי"א זי"ע הוציא מכיסו את הטאב"ק פושקע והריח ממנה, ובעת הריחו תפש מחשבותיו של השר שלום, והתחיל גם הוא לכון כוונותיו ויחודיו אתו עמו.

אך השר שלום בהרגישו זאת אמר: נא! היינו שלא יעשה כן כי מבלבלו בזה.

יצא רביה"ק מהרי"א מן החדר וכך ריפא השר שלום את יד הילד.

נשאר לו על ידו רושם

בקשר למעשה זה יצוין כי רביה"ק הדמשק אליעזר השאיר אחריו ברכה, אמרות טהורות שבעתים מזוקקות, כולו ממתקים וכולו מחמדים... וחיבר כמה חיבורים ספרים קדושים על דרך נגלה ונסתר... כל ימיו היה משתוקק לחדש רזין דאורייתא, והיה עוסק תמיד בכתבי חידושי דאורייתא, וכל החיות שלו היה בזה (לשון בנו הרה"ק מפעלשטין בהקדמתו לבן בית).

רביה"ק הדמשק אליעזר היה בעל עט סופר מהיר, וחובר חיבורים מחוכמים שנודעו לתהלה על פני כל הארץ.

הדמשק אליעזר אף סיפר כמה פעמים לתלמידו הרה"ק רבי אלימלך מטאש זי"ע, כי בהיותו עם אביו הק' אצל הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע בילדותו,

שימוש חכמים אצל הרה"ק מבעלזא

ידוע כי רביה"ק בעל "היכל הברכה" הרבה להסתופף בצל צדיקי הדור ושימש בשמוש חכמים שמונה עשר צדיקים.

כך כתב בעצמו בספה"ק **אוצר החיים** פ' בחקתי (דף רצ"ד ע"ב): **"כפי אשר קבלתי משמנה עשר צדיקים בעלי רוח"ק ששמשתי אותם, ובראשם מורי רבינו דודי"**.

רבו המובהק היה, רביה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע, שאף נשבע לו בדיקנא קדישא שלו כי לא יעזוב את העולם עד שיעשהו לכלי מחזיק ברכה ואור להאיר.

אך מלבד זאת היה מסתופף בצל קדשם של צדיקי דורו, מהם ינק את קדושתם ודרכי עבודתם.

וכך נחשף בגוף כתב יד קדשו רשימת שמות רבותיו, שם נכתבו בין השאר: הרה"ק רבי נפתלי צבי וחתנו הרה"ק רבי אשר מראפשיץ זי"ע, הרה"ק בעל 'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע, הרה"ק בעל ישמח משה זי"ע, הרה"ק מיערוסלאב, מפשעבורז, מרימנוב, מסאוורין, והבני יששכר, ובעל מלא הרועים זי"ע עם שאר צדיקי עולם, וכמו כן נסע אל הרה"ק **רבי שלום מבעלזא** זי"ע, הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע, ועוד הרבה צדיקים אשר נסע להקביל פניהם.

עדות לקשר פנימי-רוחני זה בין רביה"ק להרה"ק מבעלזא אנו מוצאים בספרו 'מגילת סתרים' שם מזכיר רבינו בהאי לישנא: **"שנת תר"ז [תר"י] ליל ה' ט' אדר. ראיתי צורת הרב מבעלזא שיחיה"**.

כוחו הגדול לרפא חולים על ידי מישוש היד

על פי המקובל היה רביה"ק הייכל הברכה זי"ע אצל הרה"ק מהרי"א מבעלזא זי"ע, כשנסע אליו עם בנו הלא הוא רביה"ק הדמשק אליעזר מקאמארנא זי"ע וזאת כדי להעלות ארוכה ומזור לחלו ממנו סבל בילדותו (שלשלת קאמארנא עמ' קסג).

חלוש היה רביה"ק הדמשק אליעזר מטבעו מאז שחר ילדותו, מחלות שונות באו עליו מפעם לפעם, וביותר סבל ממחלת השיתוק שידו אחת היתה געלעמט" [משותקת] ל"ע, בנוסף לזה, לא היתה הפרוטה מצויה בימים ההם בכיסו של אביו-רבינו מהרי"א זי"ע, וכך עברו עליו שנות ילדותו ונערותו של רבינו בעוני רב ודחקות, ואף על פי כן, התגבר על הכל, ויט שכמו לסבול עול התורה והעבודה מתוך הדחק (ראה בספר מגילת סתרים לרביה"ק מהרי"א, שמביני שיטי אפשר לראות גודל הדחקות והעניות שהיה שרוי בהם).

אחר שהרופאים לא הועילו לו ברפואותיהם, לקחו אביו הקדוש זי"ע - בהיותו בן י"א שנה - אל הצדיק